

o. Jiří Ján

Cesta k „Velkému a svatému sněmu“ Pravoslavné církve

Neustálé vzdalování se od patristického Pravoslaví

Řecká pravoslavná starostyní církev
Metropolie oropská a filijská

ORTHODOXIA CHRISTIANA
2016

o. Jiří Ján, Th.D.:

CESTA K „VELKÉMU A SVATÉMU SNĚMU“ PRAVOSLAVNÉ
CÍRKVE: NEUSTÁLÉ VZDALOVÁNÍ SE OD PATRISTICKÉHO
PRAVOSLAVÍ

Neprodejná publikace

Copyright © Orthodoxia Christiana, o.p.s., 2016

Objednávky, další informace a texty s tematikou tradičního Pravoslaví:

ORTHODOXIA CHRISTIANA, O.P.S.,

JEZDOVICE 38 , 589 01

OPS@ORTHODOXIACHRISTIANA.CZ

www.orthodoxiachristiana.cz

o. Jiří Ján

Cesta k „Velkému a svatému sněmu“ Pravoslavné církve

Neustálé vzdalování se od patristického Pravoslaví

<i>I. Úvod</i>	5
<i>II. Patriarcha Jáchym III.</i>	7
<i>III. Patriarcha Melétios IV. a Všepravoslavný kongres 1923</i>	9
<i>IV. Patriarcha Basil III.</i>	14
<i>V. První protesty proti chystanému sněmu</i>	16
<i>VI. Patriarcha Athenagoras</i>	19
<i>VII. První všepravoslavná konference 1961</i>	21
<i>VIII. Čtvrtá všepravoslavná konference 1968</i>	23
<i>IX. První a Třetí předsněmovní všepravoslavná konference</i>	25
<i>X. Nová eklesiologie pravoslavných ekumenistů</i>	27
<i>XI. Text „Oikonomie v Pravoslavné církvi“</i>	30
<i>XII. Metropolita švýcarský Damaskinos a otázka rozdělení Církve</i>	33
<i>XIII. Synodalita, anebo východní verze „papežského primátu“?</i>	34
<i>XIV. Uznání osmého a devátého ekumenického sněmu</i>	38
<i>XV. Čtvrtá předsněmovní všepravoslavná konference</i>	41
<i>XVI. Doslov</i>	43

Řecká pravoslavná starostylní církev
Metropolie oropská a filijská

ORTHODOXIA CHRISTIANA

2016

Poděkování

Rád bych vyjádřil svůj hluboký vděk Zakladateli Církve za to, že mě učinil hodným napsat toto krátké pojednání.

Také dlužím upřímné poděkování svému duchovnímu otci, metropolitu Kypriánovi.

Děkuji mu jak za jeho požehnání a povzbuzení k této práci, tak za jeho cennou a mnohostrannou podporu v mém úsilí a také za to, že díky jeho vedení jsem mohl provést prozkoumání tak důležité problematiky.

Publikování této práce by nebylo možné bez přispění sester z monastýru Svatých andělů z Afidnai v Attice. Mé skromné a vděčné modlitby budou navždy s matkou igumenou Taxiarchií a jejím sesterstvem.

† o. Jiří Ján

6./19. února 2015
† sv. Fótia Velikého,
patriarchy konstantinopolského,
osvětitele Moravy
skrze svaté a apoštolům rovné
Metoděje a Cyrila

„Neboť takové je přikázání Páně, abychom v době, kdy je ohrožena naše víra, nemlčeli. Pán nám klade na srdce: mluvte a nemlčte... Z tohoto důvodu já ubohý, obávaje se Soudu, také mluvím.“

Sv. Theodor Studijský, PG 90, 1321.

Cesta k „Velkému a svatému sněmu“ Pravoslavné církve Neustálé vzdalování se od patristického Pravoslaví

I. Úvod

V dnech 6. a 9. 3. 2014 se v Konstantinopoli uskutečnilo společné zasedání nejvyšších představitelů všech místních pravoslavných církví – tzv. *synaxis*. Podle zveřejněného závěrečného prohlášení se nejvyšší představitelé dohodli mimo jiné také na svolání Velkého a svatého sněmu Pravoslavné církve (dále jen Velkého sněmu) na Padesátnici v roce 2016.¹

V promluvě na svátek Tří svatých nových hierarchů v neděli 3./19. listopadu 2014 metropolita Kyprián oropský a filijský uvedl, že „*tento sněm může být předem charakterizován jako sněm falešný*“ a že „*učiní propast, která existuje mezi Pravým pravoslavím² a ekumenisty, již zcela nepřekonatelnou*“.³

¹ Μητροπολίτου Έλβετίας Ίερεμίου, *Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας in Έπίσκεψις*, č. 761/30.4.2014, s. 17–19.

² Pravé pravoslaví, řecky *Γνησία Ορθοδοξία*, ruský *Истинное Православие*, anglicky *The True* či *Genuine Orthodoxy* – označení pro společenství pravoslavných křesťanů, kteří od 20. let minulého století přerušili církevní obecenství s oficiálními místními pravoslavnými církvemi, a to z důvodu ekumenismu a z něj vycházející kalendářní reformy (Řecká, Rumunská a Bulharská starostylní církev). V případě Ruské zahraniční církve a Katakombní církve navíc sehrálo roli také podřízení moskevského patriarchy komunistickému režimu v SSSR (tzv. sergianismus).

³ Μητροπολίτου Ξρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ, *Η Γνησία Ορθοδοξία ἐν ὄψει τῆς προκλήσεως τοῦ 2016* [online, cit. 2015-02-18]. Dostupný z <http://www.hsir.org/pdfs/2014/11/17/20141117aOmilia+Mhtropol3NeonIeraxon14.pdf>.

Existují nějaká objektivní fakta, která by podpořila takovéto hodnocení?

Pečlivé studium historie přípravy Velkého sněmu, jak dále uvidíme, plně ospravedlňuje zhodnocení metropolity Kypriána.

Jelikož se jedná o téma zcela prvořadého významu a důležitosti, které vyžaduje od Pravého pravoslavní odpovědnou, střízlivou a dobře zdokumentovanou kritiku, předložíme na následujících stránkách nástin hlavních *etap* dlouhé historie přípravy Velkého sněmu Pravoslavné církve. Naším záměrem je přinést přehled základních fakt, který nám umožní přistoupit k tomuto složitému a mnohostrannému fenoménu z pastorační a misijní perspektivy.

První myšlenky o svolání všepřavoslavného sněmu se objevují s počátkem 20. století. Jak se dnes všeobecně soudí, příchod 20. století s sebou přinesl převratné a revoluční změny, a to na všech úrovních života (politické, duchovní, kulturní, společenské a vědecké), které svým dosahem předčí změnu, kterou Evropa prošla v době přechodu od starověku k novověku. Je zřejmé, že toto pohnuté období plné revolučních bojů a změn nemohlo nepoznamenat také život Pravoslavné církve. V rámci tohoto bouřlivého klimatu rození se nového uspořádání společnosti začíná také v Pravoslaví proces hluboké proměny, dotýkající se jeho samotné podstaty. Zcela zásadní roli v tomto procesu sehrál konstantinopolský patriarchát.

II. Patriarcha Jáchym III.

Roku 1901 je na konstantinopolský stolec podruhé zvolen patriarcha **Jáchym III.** A je to právě on, který stojí na počátku *nového směřování, nové orientace* konstantinopolského patriarchátu. Ve svém intronizačním proslovu patriarcha deklaruje, že se chystá věnovat zvláště *dvěma otázkám*:

- řešení aktuálních problémů ve vztazích mezi jednotlivými pravoslavnými církvemi; vůdčí roli v této snaze musí podle patriarchy Jáchyma hrát konstantinopolský patriarchát, a to na základě svého kanonického postavení mezi ostatními pravoslavnými církvemi a z něj vyplývající zodpovědnosti za uchovávání pravoslavné jednoty,
- otázky jednoty křesťanského světa, tedy vztahu pravoslavných vůči nepravoslavným církvím.⁴

Následujícího roku 1902 Jáchym III. publikuje „*Patriarší a synodní encykliku*“ adresovanou všem nejvyšším představitelům místních pravoslavných církví. Touto encyklikou začíná známý *dialog* na všepřavoslavné úrovni mezi Jáchymem III. na jedné straně a představiteli místních pravoslavných církví na straně druhé. Patriarcha v něm navrhuje prodiskutovat tři témata.

- nalezení nástrojů pro prohloubení a upevnění mezipřavoslavné jednoty
 - vztah Pravoslavné církve k západnímu křesťanství
- Patriarcha mluví o zbožné touze „*dosáhnout v pravoslavné víře sjednocení všech těch, kdo věří v Krista*“. Je nutné přemýšlet, co je třeba udělat pro to, abychom „*urovnali nerovnou cestu vedoucí k tomuto cíli*“. Je třeba hledat „*místa, kde se setkáváme*“, nebo ta, která můžeme „*vzájemně přehlížet do doby, než bude celé dílo sjednocení dokončeno*“. Tehdy se také podle patriarchy Jáchyma „*naplní Spasitelova slova o jednom Pastýři a jednom stádcí*“. Diskusi na toto téma na všepřavoslavné úrovni je podle něj potřeba pokládat „*za počátek toužebné a s nadějí očekávané všesvětové křesťanské jednoty*“.

⁴ Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 63.

- reforma juliánského či přijetí gregoriánského kalendáře a možnost úpravy pravoslavné paschálie⁵

Pokud srovnáme tuto encykliku s encyklikami týkajícími se vztahu Pravoslavné církve k západnímu křesťanství, které konstantinopolský patriarchát vydal v průběhu 19. století (1836, 1838, 1848 a 1895), vidíme zřetelně, že patriarcha Jáchym III. otevírá *novou cestu radikální změny v sebechápání* Pravoslavné církve a jejího vztahu k nepravoslavnému křesťanství. Podle hodnocení historiků je zřejmé, že uvedená encyklika „*byla napsána ve zcela novém duchu*“, že „*byla na svoji dobu hluboce revoluční a průkopnická*“.⁶

Kromě korespondence o těchto tématech se Jáchym III. snažil svolat do Konstantinopole místní sněm, kterého by se zúčastnili také zástupci ostatních patriarchátů. Na tomto sněmu se měly v duchu zmíněné korespondence z let 1902–1904 řešit jak mezipravoslavné vztahy, tak otázka vztahu Pravoslaví s nepravoslavným křesťanstvím. Patriarcha vypracoval dokonce *seznam* dvanácti témat, která zaslal ostatním patriarchům ke studiu. Ke *svolání* tohoto sněmu však nakonec nedošlo. Ovšem tato myšlenka se stala základem pozdější iniciativy svolání Velkého sněmu Pravoslavné církve.⁷

⁵ Text encykliky in: Βασιλείου Σταυρίδου, *Ιστορία της Οικουμενικής Κινήσεως*, Soluň, 1985, s. 321–327.

⁶ *Ιστορία της Ορθοδοξίας*, Vol. VIII, Athény, 2009, s. 78.

⁷ Tamtéž, s. 89.

III. Patriarcha Melétios IV. a Všepravoslavný kongres 1923

Další krok na cestě ke svolání Velkého sněmu učinil další z konstantinopolských patriarchů *Melétios IV. (Metaxakis)*. V rámci politických převratů se nejdříve v roce 1918 dostal na athénský stolec a později za stejně nekanonických okolností v roce 1922 na stolec konstantinopolský. S jakými očekáváním tehdejší vrcholní političtí představitelé tuto vskutku *tragickou postavu* Pravoslavné církve 20. století prosazovali a zaštiťovali, je možné si přečíst v listě, který adresoval tehdejší ministr hospodářství a zemědělství A. Michalakopulos předsedovi vlády E. Venizelovi v listopadu 1916.

Andreas Michalakopulos byl jedním z hlavních politických poradců nejvýznamnějšího řeckého politika 20. století E. Venizela. Tento Velký Krétan, jak byl Eleftherios Venizelos nazýván, byl hlavním tvůrcem moderního pozápadněného Řecka, který realizoval radikální liberalizační reformy ve všech sférách státního a veřejného života. Široký program reforem zahrnoval samozřejmě také reformu náboženského života.

Ve zmíněném listu E. Venizelovi předkládá vizi „*uspořádání a modernizace náboženského života*“, které by se měl ujmout. Mimo jiné píše: „*Bude třeba, abyste postavil do čela této vpravdě revoluční reformy člověka z řad církevních hierarchů s rozhledem a šíří záběru, téměř jako máte vy v politice. Takový člověk existuje. Je z Kypru...*“

Dále vypočítává hlavní reformy, které jím navrhovaný kandidát (Melétios) má v církvi provést: zrušení půstů; modernizace, tedy zkrácení liturgických obřadů; založení odborných škol pro výchovu nového typu duchovních; radikální omezení počtu církevních svátků a s nimi spojených dnů pracovního volna; zrušení monastýrů, které A. Michalakopulos nazývá „*centry všemožného rozkladu a etického a majetkového vykořisťování*“.

Ministerského předsedu ujišťuje, že „*nemá mít strach*“ z obsahu navrhovaných reforem. Nemá se obávat, že by se lid postavil proti „*tomuto novému ikonoborectví*“. Pouze je však třeba, aby tuto reformu zaštil on (Venizelos) svou prestiží a oblibou, které požívá u řeckého lidu.⁸

⁸ List je publikován v biografické knize: Δ. Γατοπούλου, *Ανδρέας Μιχαλακόπουλος (1875-1938)*, Athény, 1947, s. 90–93.

A skutečně nešťastný patriarcha Melétios se ukázal být vhodnou osobou pro realizování tohoto reformního „ikonoboreckého“ programu. Zvláště tři stránky jeho charakteru ho předurčily k tomuto katastrofickému dílu, jehož plodem nebylo nic menšího než zničení jednoty Pravoslavné církve ve 20. století.

- Za prvé byl zcela neústupným a fanatickým **reformátorem**.

Krátce po jeho zesnutí bylo o něm v jednom časopise napsáno: „...*nic ho neobtěžovalo více než konzervativnost. Projevoval takové liberální sklony, které se často zdály být nezadržitelné. (...) Nebylo pro něj obtížné považovat církevní ustanovení za jednoduše přizpůsobitelná požadavkům současné doby...*“⁹

V roce 1929 metropolita Irineos na zasedání Posvátného synodu Řecké pravoslavné novostylní církve přednesl Memorandum, které v bodě IV. a V. obsahuje velice ostrou kritiku a odsouzení patriarchy Melétia:

„Duch modernismu a vzpoury proti uspořádání, v souladu s kterým je v Pravoslavné církvi vše dobře a kanonicky zařízeno, se fatálně vtělil v osobě patriarchy Melétia Metaxakise (...), který uspokojuje hříšné zájmy a sobecké požadavky jinoslavných církví a tajných organizací (tj. svobodného zednářství), s jejichž pomocí se postupně dostal na nejvyšší posty v místních pravoslavných církvích (1910–1918 metropolita kitijský na Kypru, 1918–1920 metropolita athénský, 1921–1923 patriarcha konstantinopolský a nakonec 1926–1935 patriarcha alexandrijský). Je oslepený touhou po své vlastní slávě. Pro propagaci svého ega je odhodlaný obětovat vše (...) zničil jednotný projev a harmonické uspořádání, které do té doby převládalo v jednotlivých autokefálních pravoslavných církvích. Tímto svým konáním doširoka otevřel brány pro zavedení všech možných modernismů, a tak zničil to, co je charakteristickým znamením Pravoslaví, tedy to, že Církev udržuje bez porušení a bez inovací vše, co přijala od Pána Ježíše Krista, od apoštolů, od ekumenických a místních sněmů...“¹⁰

- Za druhé byl patriarcha Melétios přesvědčeným **ekumenistou**.

Ještě za svého pobytu v Americe před nástupem na konstantinopolský trůn navázal velice úzké vztahy s představiteli anglikánské církve. V roce 1921 se 17. prosince dokonce v liturgickém oblečení zúčastnil anglikánské bohoslužby. V roce 1922 ihned po svém nastoupení na

⁹ In Ζωή, č. 1195/10.8.1935, s. 248.

¹⁰ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Ειρηναίου, Υπόμνημα εις τήν Ιεράν Σύνοδον της Ελλάδος, συγκληθείσαν 14. Ιουνίου 1929, Athény, 1929, s. 18–20.

konstantinopolský trůn „jednostranně a bez předchozího souhlasu všech ostatních autokefálních pravoslavných církví“ uznal platnost anglikánského svěcení.¹¹ Toto své rozhodnutí potom oznámil dopisem adresovaným *Předsedům svatých pravoslavných církví*. V něm jim vysvětluje, že tento krok „výrazným způsobem usnadní dosažení tolik očekávaného sjednocení“ a vyzývá je, aby se i oni k tomu vyjádřili, protože na tak „důležitě téma je třeba znát všepravoslavný názor“.¹²

Na V. zasedání (23. 5. 1923) Všepravoslavného kongresu s sebou přivedl anglikánského biskupa Gorea z Oxfordu, kterého posadil po své pravici. V proslovu, kterým ho uvítal a představil, Melétios mimo jiné pronesl: „*Mezi otázkami, které jsme připravili pro projednání, je také otázka sjednocení všech církví a zejména sjednocení pravoslavné a anglikánské církve...*“ Ve své odpovědi biskup Gore prohlásil, že na „*Západě s velikou duchovní radostí*“ vítají kalendářní reformu chystanou v Pravoslavné církvi, která umožní „*společně slavit velké křesťanské svátky*“. Dále mu předal podpisy 5000 anglikánských duchovních prohlašujících, že nevidí překážku k plnému sjednocení s Pravoslavnou církví.

- Třetí faktor, který patriarchu Melétia předurčil k jeho tragické historické úloze, byla příslušnost k **svobodnému zednářství**, jehož ideové základy jsou v přímém rozporu a absolutně neslučitelné s pravoslavnou vírou.

V roce 1967 ve spolkovém zednářském časopisu Velké řecké lóže „*Zednářský bulletin*“ (č. 71, leden–únor) vyšla studie věnovaná „*zářivé hvězdy, která osvítila a ozářila nebe Řecké pravoslavné církve*“. Jejím autorem je A. I. Zervoudakis, který se s patriarchou Melétiem osobně znal. Píše o něm:

„*S jeho duševními ctnostmi, kterými byl obdařen, s takovým neobyčejným intelektem a nezávislým a od malicherností osvobozeným smýšlením není vůbec podivné, že byl připraven přijmout zednářské světlo (...) že se rozhodl napodobit příklad tolika anglických a jiných cizích biskupů a požádal o seznámení a zasvěcení do tajemství, která jsou skryta v zednářství. (...) Melétios přijal zednářské světlo na začátku roku 1909. (...) Málo je těch, kteří jako bratr Melétios přijali zednářství a učinili ho svým životem...*“¹³

¹¹ I. Καρυΐη, *Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας*, Vol. II, Athény, 1953, s. 1026.

¹² Tamtéž, s. 1030.

¹³ Άλεξ. Ί. Ζερβουδάκης, Διάσημοι Τεκτ., Μελέτιος Μεταξάκης in *Τεκτονικόν Δέλτιον, Όργανον τής Μεγάλης Στοάς τής Ελλάδος*, Sv. XVII, č. 7, s. 48–50.

A skutečně patriarcha Melétios neváhal využít výše uvedené „předpoklady“ a ihned po svém zvolení na patriaršá stolec, plný touhy po *slávě reformátora* tradic Pravoslavné církve a za účelem uspokojení svých světských politických a společenských ambicí, začal připravovat svolání tzv. Všepravoslavného kongresu, který se nakonec uskutečnil v Konstantinopoli od 10. 5. do 8. 6. 1923.¹⁴

Melétiův sněm, neprávem nazývaný *Všepravoslavný kongres*, pokračoval v *reformní linii* vytyčené Jáchymem III. Pro úplnost je třeba ještě uvést, že toto „otevření se“ směrem na Západ bylo mezitím theologicky prohloubené také encyklikou konstantinopolského patriarchy z roku 1920 „*Ke všem Kristovým církvím po celé Zemi*“, která je po právu historiky považována za zakládající chartu ekumenického hnutí.¹⁵

Na kongresu byla schválena následující rozhodnutí:

- zavedení nového kalendáře, jak v duchu ekumenismu určila encyklika z roku 1920, „*aby všechny církve slavily velké křesťanské svátky jednotně*“
- Pravoslavná církev je v případě souhlasu ostatních křesťanských církví ochotná ustanovit slavení Paschy na jednu stálou neděli v roce
- možnost sňatků kněží a diákonů po vysvěcení (v případě těch, kteří nepatří k mnišskému stavu)
- možnost druhého sňatku ovdovělých kněží a diákonů
- úprava vlasů a vousů u duchovních a nahrazení rjasy civilním oděvem
- přenesení slavení svátků významných světců ze všedních dní na neděli, aby se snížil počet volných pracovních dní
- závazné půsty jsou pouze ve středu, v pátek a v období Velkého půstu
- svolání Všepravoslavného sněmu na rok 1925 při příležitosti 1600. výročí svolání prvního ekumenického sněmu v Niceji roku 325

Na tomto sněmu by pak mělo dojít ke schválení a realizování celého

¹⁴ Ἐπισκόπου Γαρδικίου Κλήμεντος, 2013, *Διπλή Ἐπέτειος Θριάμβου (843) καὶ Προσβολῆς (1923) τῆς Ὁρθοδοξίας μας. Ἱστορία καὶ Εὐθύνη* [online, cit. 2015-02-18]. Dostupný z <<http://www.hsir.org/pdfs/2013/03/26/20130326aKyrOrth-2013-Omilialia.pdf>>.

¹⁵ Βασιλείου Σταυρίδου, *Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, Soluň, 1985, s. 54.

výše uvedeného balíku reforem na skutečně všepravoslavné úrovni. Problém Všepravoslavného kongresu 1923 spočíval totiž v tom, že byl sice na III. zasedání 18. 5. 1923 prohlášen za Všepravoslavný, ale stalo se tak bez reálného opodstatnění.¹⁶ Ve skutečnosti se totiž jeho zasedání účastnili kromě Konstantinopole pouze zástupci Srbska, Rumunska, Řecka a Kypru (navíc Řecko a Kypr poskytly pouze své zplnomocnění vybraným přítomným delegátům z jiných zemí). Proto také sám Melétios při zahajovací řeči kongresu uvedl, že „budou pracovat jako komise, jejíž závěry budou realizovány buď budoucím Všepravoslavným sněmem, nebo přijetím ze strany jednotlivých místních církví“¹⁷.

Stojí za to uvést na tomto místě zhodnocení jednoho z největších pravoslavných theologů 20. století, sv. Justina Popoviče:

„Otázka přípravy a svolání nového ‚ekumenického sněmu‘ Pravoslavné církve (...) byla otevřena už za života konstantinopolského patriarchy Melétia Metaxakise, arogantního modernisty a reformátora, který vytvořil v Církvi schizma. (...) Otázka byla nastolena během tzv. ‚Všepravoslavného kongresu‘, který se konal v Konstantinopoli roku 1923.“¹⁸

¹⁶ Πρακτικά και Αποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου 10 Μαΐου - 8 Ιουνίου 1923, Athény, 1982, s. 48–50.

¹⁷ E. Βαρέλλα, Διορθόδοξοι και οικουμενικαί σχέσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατά τον Κ' Αιώνα, Soluň, 1994, s. 104.

¹⁸ Αρχιμανδρίτου Ἰουστίνου Πόποβιτς, Περὶ τὴν Μελετωμένην “Μεγάλην Σύνοδον” τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Athény, 1977, s. 7.

IV. Patriarcha Basil III.

Další krok na cestě ke svolání Velkého sněmu učinil patriarcha *Basil VIII.*, který se ukázal být „důstojným“ pokračovatelem katastrofického díla svého předchůdce patriarchy Melétia. Ostatně k tomu měl stejné základní předpoklady.

- Za prvé byl, stejně jako patriarcha Melétios, *odhodlaným reformátorem*. Ještě jako metropolita nicejský v roce 1920 v časopise „*Církevní hlasatel*“ popsal svoji vizi nutných církevních reforem. V článku s názvem „*O církevních reformách*“ píše: „*Pro bezpečné zlepšení našeho církevního života jak praktického, tak i liturgického je třeba na nejnižší možnou a rozumnou úroveň omezit pravoslavnou tendenci k mnišskému životu. Tato tendence se totiž v průběhu mnoha staletí rozvinula přehnaným způsobem. Mnišský život také jiné církve a jiná náboženství vzdálil od přímé cesty a svedl je na stezky škodící lidství. Vždyť svojí vlastní přirozeností se nachází v rozporu s ustrojením jak člověka, tak i společnosti...*“¹⁹

Biskupové a neženatí kněží by podle něj nadále neměli pocházet z mnišského prostředí a mělo by jim být dovoleno ženit se a v případě ovdovění by měli mít možnost druhého a třetího sňatku. O duchovních ve městech píše, že „*se musí modernizovat tak, aby se se zcela přizpůsobili své době*“.²⁰

- Za druhé byl, podobně jako jeho předchůdce, *přesvědčeným ekuumenistou*. Všepravoslavného kongresu 1923 se účastnil ještě jako metropolita nicejský. Při zasedáních působil jako jeden z hlavních Melétiových podporovatelů při upevňování nového kurzu Pravoslavné církve. Na druhém zasedání 11. 5. 1923 metropolita Kallinikos z Kyziku navrhl, aby se tématem kongresu stala také otázka „*utužení vztahů Pravoslavné církve s anglikány a starokatolíky*“. Na to metropolita nicejský Basil odpověděl: „*Je třeba jít dále a přemýšlet také o sjednocení všech církví, včetně římskokatolické*“.²¹

¹⁹ *Εκκλησιαστικὸς Κήρυξ*, č. 254/29. 4. 1920.

²⁰ Tamtéž.

²¹ *Πρακτικὰ καὶ Ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου, 10 Μαΐου - 8 Ἰουνίου 1923*, Athény, 1982, s. 29.

- A nakonec byl, stejně jako Melétios, *vyznavačem svobodného zednářství*. V již zmíněném Zednářském bulletinu vyšel roku 1964 krátký medailon věnovaný památce Basila III., který později vyšel také jako samostatná brožura s názvem „*Konstantinopolský patriarcha z Niceje Basil III., významný řecký svobodný zednář*“. V tomto textu je patriarcha Basil vyzdihován jako velký křesťanský hierarcha a jeden z předních svobodných zednářů své doby. Je oslavován jako „*odvážný hierarcha-reformátor, který vždy a za všech okolností usiloval o provádění ozdravných a modernizačních reforem*“. Zvláště je vyzdihován jeho příspěvek k velice „*důležitému tématu pokojného soužití a sjednocení křesťanských církví*“.²²

Svolat sněm na rok 1925, jak bylo rozhodnuto na Všepřavoslavném kongresu, se nakonec ukázalo být nemožné, a tak patriarcha Basil III. rozhodl o jeho odložení a svolání na Letnice následujícího roku 1926 na Svatou Horu Athos.

Na konci roku 1925 Basil III. publikoval text s názvem „*Náčrt prací s Boží pomocí připravovaného ekumenického sněmu*“.²³ Jedná se o důležitý oficiální dokument, který ukazuje, jak hluboce se do základů připravovaného sněmu vtělila s patristickou zkušeností a tradicí neslučitelná ideologie konstantinopolských patriarchů prvních desetiletí dvacátého století. V první části tohoto textu patriarcha Basil formuluje dva základní úkoly chystaného sněmu:

- „*revize celé kanonické církevní soustavy a její přizpůsobení současné církevní situaci*“
- „*snaha všemi způsoby dosáhnout v lásce Kristově komunikace a sjednocení všech křesťanských církví*“²⁴

Vnitřní souvislost mezi těmito dvěma úkoly je patrná: *reformujeme asketické Pravoslaví vyrostlé z Evangelia Bohočlověka Krista a přizpůsobme ho potřebám a vkusu moderního, sekularizovaného a humanistického křesťanství Západu. Tím se nám otevře cesta k úspěšnému sjednocení Pravoslaví „se sesterskými a ctěnými křesťanskými církvemi Východu a Západu“*.²⁵

²² Φ.Κ. Φάλλμπου, Βασίλειος Γ΄. *Οικουμενικός Πατριάρχης, ό από Νικαίας διαπρεπής Έλλην Ελευθεροτέκτων*, Athény, 1964, s. 3–11.

²³ Άρχιμ. Θεοκλήτου Στράγκα, *Έκκλησίας Έλλάδος Ιστορία II*, Athény, 1970, s. 1404.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Patriarší encyklika z roku 1920.

V. První protesty proti chystanému sněmu

Text programového prohlášení chystaného ekumenického sněmu způsobil v pravoslavném prostředí skutečně veliké pozdvižení. Hlavní vlna protestů a jednoznačného odmítnutí přišla jak jinak než z mnišského prostředí, které se v Pravoslaví tradičně vyznačuje charismatickou citlivostí a zodpovědností za zachování catholicity a neporušenosti jednou provždy odevzdané – zjevené víry (Ju 1, 3). Toho si byl reformátorský patriarcha Basil III. samozřejmě vědom, a proto se vši silou snažil bojovat proti autoritě mnišství v církvi.

a. Na obranu Orthodoxie proti chystaným inovacím se postavila v té době jedna z nejdůležitějších postav athonského mnišství, starce Daniel katounakiotský (1846–1929), zakladatel věhlasného bratrstva danieľovců a duchovní soupeřník sv. Nektária Eginského.

V květnu 1925 napsal krátké pojednání s názvem „*Hlas ze Svaté Hory o připravovaném ekumenickém sněmu*“, ve kterém podrobil chystaný sněm kritice z hlediska patristické tradice.

Záměrem starce Daniela nebylo v duchu fanatismu působit rozbroje, ale naopak, jak byl naučen u neptických otců, přispět k utěšení bouřlivé situace. Publikovaný program prací chystaného sněmu způsobil pohoršení u většiny věřícího lidu. Sněmy v historii Církve byly vždy svolávány za jediným cílem: odsoudit nově se objevivší herezi. V případě chystaného ekumenického sněmu se však podle starce Daniela chystá přesný opak. Tento sněm se totiž chystá „*postavit před soud ekumenické sněmy*“.²⁶ Navrhovaná reforma má podle starce Daniela „*poevropštit Pravoslaví (...) a přizpůsobit ho zvykům a vnějším charakteristikám herezí...*“. Hlavním cílem je pak „*skrze naše ústupky dosáhnout toužebného sjednocení všech církví*“.²⁷

b. O rok později, roku 1926, další velká postava řeckého pravoslavného světa, starce *Filotheos Zervakos* (1884–1980), nejvýznamnější z duchovních synů sv. Nektária Eginského, publikoval text, ve kterém

²⁶ Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου, *Φωνή ἐξ Ἁγίου Ὄρους διὰ τὴν προσεχῆ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον*, Athény, 1926, s. 17.

²⁷ Tamtéž, s. 18.

chystaný ekumenický sněm příkře odmítl. Učinil tak v listu s názvem „*O ekumenickém sněmu*“. V něm starce Filotheos uvádí, že v souladu s pravoslavnou naukou žádný sněm, který se pokusí změnit a reformovat kánony a tradice Pravoslavné církve, nemůže být považován ani za kanonický, ani za ekumenický. Velice naléhavě varuje patriarchu Basila III., aby ustoupil od zamýšlených reforem a inovací. V opačném případě totiž způsobí veliké bouře a nepokoje, které nakonec nepovedou k ničemu jinému než ke schizmatům a rozdělení Církve.²⁸

Ve snaze ochránit Církev a s přihlédnutím k nadcházejícím nebezpečím sám navrhuje šest témat pro nadcházející sněm, která považuje za „*nezbytná, prospěšná a užitečná*“.²⁹

Podle starce Filothea je vždy nebezpečné, když se biskupové pokouší ustanovit nové kánony, které by vyhovovaly jejich vášním. Podobně jako starce Daniel vidí zřetelně, že smyslem chystaných reforem je zbavit Pravoslaví jeho asketického charakteru a učinit z něj pohodlné, moderní náboženství vyhovující potřebám sekularizovaného křesťana a církevních hierarchů počátku 20. století. Nakonec velice trefně poznamenává, že za chystaným sněmem stojí biskupové, kteří se rmoutí pokaždé, když slyší o půstu, kterým se nelíbí mnišství, kteří by se rádi ženili, rádi by chodili do kaváren a do divadel, ale brání jim v tom rjasa a dlouhé vlasy a vousy. Takové hierarchy je však podle starce Filothea třeba odstranit z jejich postů, podobně jako místní a ekumenické sněmy odstraňovaly z Kristova stáde nebezpečné heretiky.³⁰

Svolat sněm se však nepodařilo ani o Letnicích roku 1926. Konstantinopolský patriarchát se proto nakonec rozhodl, že bude rozumnější pokusit se nejdříve svolat menší a méně autoritativní shromáždění, které pojmenovali „*Předsněm*“. V roce 1930 se v monastýru Vatopedi na Svaté Hoře Athos uskutečnilo zasedání „*Přípravné komise svatých pravoslavných církví*“. Hlavní náplní bylo sestavit soupis témat chystaného Velkého sněmu. Byl schválen katalog, který obsahoval 17 témat.³¹

²⁸ Ο Γέρον Φιλόθεος Ζερβάκος, *Τόμος Β'*, Soluň, 1988, s. 45.

²⁹ Tamtéž, s. 46.

³⁰ Tamtéž, s. 45–46.

³¹ Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 107–109.

Po uskutečnění této konference nastalo dlouhé třicetileté období ticha, během kterého převažovaly hlasy, které zpochybňovaly nutnost svolání Velkého sněmu.

Stalo se tak na prvním theologickém kongresu v Aténách v roce 1936 a také na kongresu představitelů a zástupců Pravoslavných církví v roce 1948 v Moskvě, při kterém došlo dokonce k odmítnutí samotného konceptu ekumenického se otevření Pravoslaví. Na moskevském zasedání představitelé místních církví totiž jednoznačně odmítli možnost podílet se na vzniku Světové rady církví.³²

32 Ιωάννου Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Vol. II, Athény, 1953, s. 1046–1048.

VI. Patriarcha Athenagoras

Snovým oživením myšlenky svolání Velkého sněmu přichází opět Konstantinopolský patriarchát, tentokrát v osobě patriarchy *Athenagorase* (1886–1972), který společně s patriarchou Melétiem patří k nejtragičtějším postavám pravoslavné historie 20. století.

Je jistě velkým nedostatkem, že česká pravoslavná veřejnost není podrobněji informována o aktivitách, krocích a prohlášeních této postavy, která je v pravoslavných ekumenických kruzích považována za největší pravoslavnou osobnost 20. století, za nového Mojžíše, za velkého Patriarchu, za nového proroka, který byl Bohem seslán ukončit tisícileté rozdělení mezi východním a západním křesťanstvím.

Tento svobodný zednář³³ a „prorok“ *nového ekumenického Pravoslaví* měl troufalost překročit „*hranice, které byly ustanovené svatými otci*“. Jak je zřejmé z dosavadního výkladu, hlavním cílem připravovaného sněmu byla reforma a modernizace Pravoslaví a jeho následné sjednocení s nepravoslavným křesťanstvím. A byl to právě Athenagoras, který sehrál v tomto procesu zcela rozhodující úlohu.³⁴

Na okraj je třeba také uvést, že po druhé světové válce došlo ke dvěma významným událostem, které daly silný impuls procesu sbližování Pravoslaví a západního křesťanství v rámci ekumenického hnutí:

- a) založení Světové rady církví v Amsterdamu roku 1948, kterého se účastnily také některé místní pravoslavné církve;
- b) svolání II. vatikánského sněmu v letech 1962–1965 s jeho silným apelem na *aggiornamento* a s jeho radikální změnou do té doby uzavřeného postoje katolické církve vůči okolnímu světu.

³³ O tom více viz: *Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία*, č.18–21/leden–prosinec 1990, s. 197.

³⁴ *Ἐθαγγελίας Βαρέλλα, Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 113.

Nemáme zde prostor představit podrobně rozsah zkázy, kterou Athenagoras způsobil v pravoslavném světě za dobu svého působení na patriarchálním stolci (1948–1972). Je však nezpochybnitelné, že nikdo jiný nepřispěl větším dílem ke ztrátě orthodoxního vyznání a eklesiologického sebechápání v prostředí oficiálního Pravoslaví než Athenagoras, který došel ve své apostazi tak daleko, že dokonce mluvil o nutnosti „znovuzaložení“ jedné, svaté a apoštolské Církve skrze sjednocení Pravoslaví a západního křesťanství.

„Kráčct cestou ke sjednocení neznamená, že jedna církev se přibližuje k druhé. Naopak společně kráčíme k znovuzaložení jedné, svaté, obecné a apoštolské Církve v koexistenci Východu a Západu, jak jsme žili do roku 1054, nehledíce na existující theologické rozdíly.“³⁵

Podle svatootcovské tradice to není sněm, který uděluje autoritu sněmovním otcům. Naopak jsou to otcové připravující sněm a účastníci se ho, kteří orthodoxií svého vyznání a života udělují sněmu autoritu a platnost.

V případě „Velkého sněmu“ je zjevné, že jsou to *orthodoxia* a *orthopraxia* patriarchů Basila III., Melétia (Metaxakis), Athenagorase a jejich spolupracovníků, které předurčují jeho charakter, autoritu a platnost.

V patriarchální encyklice z roku 1952 Athenagoras pokládá představitelům místních církví následující otázku: „*Co by mělo být zrušeno, upraveno nebo změněno v seznamu témat vypracovaných komisí, která zasedala na Svaté Hoře v roce 1930?*“³⁶

Také intenzivně přemýšlí o tom, co způsobilo dosavadní neúspěch ve snaze o svolání Velkého sněmu. Nakonec se rozhoduje založit nový přípravný orgán pro jeho svolání, takzvané „*Všepravoslavné konference*“.

³⁵ Z vánočního poselství patriarchy Athenagorase pro rok 1967. Αρχιμανδρίτου Αθανασίου Ι. Βασιλοπούλου, *Από την Πορεία της Αγάπης*, Athény, 1968, s. 87.

³⁶ Ιωάννου Καρμίρη, *Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Vol. II, Athény, 1953, s. 981.

VII. První všepravoslavná konference roku 1961

První konference, která se podle ekumenistů stala „*velkým milníkem v historii Pravoslavné církve*“³⁷, se uskutečnila roku 1961 na ostrově Rhodos. Zde představitelé místních pravoslavných církví přepracovali seznam témat Velkého sněmu schválený ve Vatopedi roku 1930. Výsledkem bylo schválení osmi tematických okruhů.

Změny jsou nejpatrnější v pátém okruhu „*Vztahy Pravoslavné církve s ostatními křesťanskými denominacemi*“ a jsou výsledkem obrovského posunu, kterým prošlo ekumenické hnutí, které se v roce 1930 při zasedání Přípravné komise nacházelo teprve ve své počáteční fázi.

První všepravoslavná konference nebyla pouze důležitou etapou v celém přípravném procesu Velkého sněmu. Jedná se také o setkání, které přispělo rozhodujícím způsobem *k přijetí a upevnění* synkretistické hereze ekumenismu ze strany oficiálních místních církví. Na této konferenci se totiž místní církve zavázaly, „*že na všepravoslavné úrovni vypracují prostředky a nástroje nutné ke sblížení a sjednocení církví*“³⁸.

Navíc encyklika konstantinopolského patriarchátu z roku 1920, která do Pravoslaví uvedla eklesiologickou herezi ekumenismu, obdržela na této konferenci všepravoslavnou autoritu:

- Všichni reprezentanti pravoslavných církví se totiž na Rhodu kolektivně dohodli na „*přítomnosti a účasti Pravoslavné církve v ekumenickém hnutí v duchu patriarší encykliky z roku 1920*“.³⁹

Z těchto důvodů je nový seznam témat Velkého sněmu schválený na Rhodu v roce 1961 označován jako „*první oficiální text (...) schválený všemi pravoslavnými autokefálními církvemi*“⁴⁰, na který se budou pravoslavní ekumenisté od té doby odvolávat, považující ho za „*nezpo-*

³⁷ Tamtéž, s. 979.

³⁸ Tamtéž, s. 984.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Μανίκα Κωνσταντίνου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Διάλογος Ὁρθοδοξίας -Ρωμαιοκαθολικισμοῦ κατὰ τὶς Α' καὶ Β' Πανορθόδοξους Διασκεύσεις τῆς Ρόδου in *Θεολογία*, č. 62, s. 170.

*chybnitelné a oficiální zplnomocnění pro jejich iniciativy vedoucí ke sjednocení s nepravoslavnými křesťany“.*⁴¹

První všepřavoslavné konference se zúčastnili také delegáti z nepravoslavných denominací z Východu, Západu a ze Světové rady církví, kteří byli oficiálně pozváni Ekumenickým patriarchátem.

41 Tamtéž, s. 173.

VIII. Čtvrtá všepřavoslavská konference roku 1968⁴²

Další důležitý krok byl učiněn na Čtvrté všepřavoslavské konferenci v Chambésy v roce 1968. Zde došlo k další úpravě témat připravovaného Velkého sněmu a také ke změně přípravného procesu. Byla opuštěna myšlenka svolání Předněmu, protože nemá oporu v pravoslavné tradici a ničím podstatným by přípravnému procesu nepřispěla. Místo toho byl založen nový orgán „*Předněmovní všepřavoslavské konference*“. Jeho posláním má být zpracovat jednotlivá témata budoucího sněmu a připravit konečné znění podkladů, které na něm budou předloženy ke schválení.

V souladu s novou strategií má být před každou Předněmovní všepřavoslavskou konferencí provedeno následující:

- Vytvoří se mezipřavoslavné odborné komise, které prostudují schválená témata a připraví úvodní zprávu o každém z nich
- Sekretariát pro přípravu sněmu zodpovědný za koordinaci pošle zprávy místním církvím ke studiu a případným připomínkám nebo dodatkům
- Následně Všepřavoslavná přípravná komise zpracuje tyto materiály a formuluje jednotný názor, který předá Předněmovní všepřavoslavské konferenci k diskusi a konečnému schválení
- Jakmile se dosáhne shody, téma bude uzavřeno a připraveno ke schválení na Velkém sněmu

- **Na tomto** místě je třeba připomenout, že Čtvrtá všepřavoslavská konference v očekávání Valného shromáždění Světové rady církví v Uppsale (1968) vydala následující velice důležité prohlášení: „*Všepřavoslavná konference, která se sešla v Ženevě, vyjadřující obecné vědomí Pravoslavné církve, prohlašuje, že je organickým členem Světové rady církví.*“⁴³

⁴² Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 119–121.

⁴³ Βασιλείου Θ. Σταυρίδου-Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, Soluň, 1996, s. 367.

Poznámky:

a. Jak je dobře známo, v souladu s patristickou a sněmovní tradicí možnost vyjadřovat „*obecné vědomí Pravoslavné církve*“, tedy její *sebechápání*, náleží výlučně a pouze Velkému či Všepravoslavnému či Ekumenickému sněmu. Tento sněm se však stále připravuje a ve chvíli, kdy bylo učiněno toto prohlášení, stále ještě nebyl svolán!

b. Na jakém sněmu tedy bylo prohlášeno, že Pravoslavná církev jakožto jedna a jediná, katolická a nerozdělitelná Církev je členem – ještě k tomu organickým – protestantského sdružení ze Ženevy? Jak může být celek zahrnut v nějakém odděleném fragmentu? Skutečností zůstává, že toto *rozhodnutí-vyznání* je projevem kompletního úpadku autentické synodality „*oficiálního pravoslaví*“.

IX. První a Třetí předsněmovní všepřavoslavné konference

První předsněmovní konference se uskutečnila roku 1976 ve švýcarském městě Chambésy. Zde došlo ke konečné úpravě a dopracování seznamu témat Velkého sněmu. Výsledkem je katalog obsahující deset témat, která se dají rozdělit do tří základních okruhů:

- a) vztahy mezi jednotlivými místními pravoslavnými církvemi (diptychy, diaspora, autokefalita, autonomie a společný kalendář),
- b) vztah Pravoslavné církve k ostatním křesťanským denominacím a ekumenismus,
- c) každodenní život pravoslavných křesťanů (půsty, překážky k uzavření manželství atd.).⁴⁴

Na Třetí předsněmovní všepřavoslavné konferenci v Chambésy byl roku 1986 učiněn prozatím nejvýznamnější krok na cestě ke svolání Velkého sněmu. Na tomto setkání představitelé všech místních pravoslavných církví společně projednali a zpracovali předložené materiály a nakonec jednomyslně schválili a podepsali **čtyři texty**.⁴⁵

- a) Význam půstu a jeho dodržování pro současnost.
- b) Vztahy mezi pravoslavnými církvemi a zbytkem křesťanského světa.
- c) Pravoslavná církev a ekumenické hnutí.
- d) Příspěvek Pravoslavné církve k udržování míru, spravedlnosti, svobody, bratrství a lásky mezi lidmi a k odstranění rasové a dalších forem diskriminace.

Tyto texty pokrývající druhý a třetí tematický okruh, jsou po svém schválení připraveny k předložení *ad referendum* na chystaném Velkém sněmu.

⁴⁴ Βασιλείου Θ. Σταυρίδου-Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Ιστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, Soluň, 1996, s. 367.

⁴⁵ Εὐαγγελίας Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι καὶ οἰκουμενικαὶ σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 126–127. Ἐπίσκεψις, č. 158/1.12.1976. Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Πρὸς τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον- Προβλήματα καὶ προοπτικά*, Athény, 1990, s. 19–32.

Z pohledu pravoslavné dogmatické theologie a zvláště eklesiologie je nejdůležitější druhý text: „*Vztahy Pravoslavné církve ke zbylému křesťanskému světu*“.

Jak se v průběhu naší studie ukázalo, připravovaný sněm má dva hlavní cíle:

- a) nejdříve reformovat a modernizovat Pravoslavnou církev
- b) a potom ji sjednotit se zbylými křesťanskými církvemi.

Aby však bylo možné takové sjednocení realizovat, je nejdříve nutné vypracovat *novou pravoslavnou eklesiologii*, která poskytne potřebný theologický základ pro připravované *sjednocení*.

Formulování a prosazování této nové eklesiologie se v *oficiálních pravoslavných církvích* děje na dvou úrovních:

- v rámci aktivní účasti místních pravoslavných církví v ekumenickém hnutí,
- v průběhu přípravného procesu Velkého sněmu.

Na všepravoslavné úrovni se pravoslavným ekumenistům podařilo položit theologický základ jejich nové eklesiologie ve výše zmíněném dokumentu „*Vztahy Pravoslavné církve ke zbylému křesťanskému světu*“, kde se píše:

„*Pravoslavná církev, která je jednou svatou, obecnou a apoštolskou Církví (...) uznává skutečnou existenci všech křesťanských církví a vyznání...*“⁴⁶

⁴⁶ Tamtéž, s. 9.

X. Nová eklesiologie pravoslavných ekumenistů

Pokud chceme vyhodnotit skutečný význam bezprecedentních závěrů Třetí předsněmovní všepravoslavné konference, musíme si vyjasnit, co mají ekumenisté na mysli, když hovoří o uznání *skutečné existence* všech křesťanských církví a vyznání.

Pravoslavným ekumenistům samozřejmě nejde o uznání nepravoslavných křesťanských denominací jakožto reálně existujících a fungujících organizací. To, že existují, je samozřejmý fakt, který není třeba potvrzovat na všepravoslavné úrovni.

Oficiální pravoslavné církve tímto prohlášením poprvé přistupují k oficiálnímu uznání *skutečné církevnosti* všech křesťanských církví a vyznání. Uznávají tedy *existenci Církve* mimo kanonické a charizmatické hranice Pravoslavné církve (*ecclesia extra Ecclesiam*).

Jinými slovy oficiálně tím vyznávají svoji novou nepravoslavnou eklesiologii, která je plodem dlouhodobě pěstovaného dogmatického synkretismu a z něj vycházejícího Církve hubícího ekumenismu v oficiálním pravoslaví, a to jak na teoretické, tak i praktické úrovni.

Text schválený na Třetí předsněmovní všepravoslavné konferenci schvaluje a vyznává základní dogma ekumenismu, které sami ekumenisté vymezují tímto způsobem: „*Církve jsou povolány k tomu, aby jedna v druhé uznaly Církev Kristovu. Tuto výzvu ekumenické hnutí předkládá všem církvím.*“⁴⁷

Přesně tímto směrem natočila směřování světového Pravoslaví encyklika konstantinopolského patriarchátu z roku 1920, ve které jsou nepravoslavné křesťanské denominace označovány již nikoliv za heretická společenství, ale za „*blízké a příbuzné v Kristu*“ a za „*spoludědice a společné údy těla a účastníky Božího zaslíbení v Kristu*“.

Na tomto theologickém základě potom ekumenisté vypracovali svoji „*širokou*“ eklesiologii a z ní vycházející *inkluzivní* přístup k neorthodoxním církvím. Tento proces potom vedl k vytvoření a přijetí *nového*

⁴⁷ Στυλιανού Τσομπανίδη, Ἐκκλησία καὶ Ἐκκλησίες, Athény, 2013, s. 13.

eklesiologického sebechápání a identity, která jim umožnila vyprázdnit theologickou podstatu pojmu hereze, a tím se přiblížit ke kýženému cíli: *legalizací herezí*, tedy uznání herezí, jako společenství reálně se nacházející v prostoru vymezeném hranicemi jedné, svaté, obecné a apoštolské Církve.

Ovšem tato nová a vnitřně rozporná eklesiologie „*jedné a rozdělené Církve*“ přivádí pravoslavné ekumenisty do naprostého a fatálního rozporu s pravoslavnou eklesiologií, tak jak ji od počátku zakoušela jedna, svatá, obecná Církev a jak se vtělila do patristické a sněmovní tradice.

Podle této tradice platí, že...

...Pravoslavná církev, jakožto *sloup a utvrzení pravdy*⁴⁸, má ničím neotřesitelné vědomí, že ona sama je tou jednou, svatou, obecnou a apoštolskou Církví, jejíž existenci vyznáváme ve Vyznání víry, a je s ní *ontologicky totožná*.

...eklesiologickou povahu těch, kteří stojí *mimo kanonické a charismatické hranice* Pravoslavné církve, naprosto jasně vymezil autentický představitel patristické dogmatické theologie sv. Justin Popovič následovně: „*Heretici a schizmatici se v různých dobách oddělili a odpadli od jedné a nedělitelné Církve a tím okamžikem přestali být údy Církve a účastníky jejího Boholidského těla*.“⁴⁹

Uznání reálné církevnosti nepravoslavných denominací zavádí novou herezi, panherezi, která naprosto ničí jednotu Církve. Přitom jednotu Církve je jejím ontologickým určením, neboť „*samotným důvodem jednoty Církve je jednotu Trojjediného Boha. Jednota Církve odráží jednotu tří Božských osob nejsvětější Trojice*“.⁵⁰

Církev je jedna, jedinečná a nedělitelná. V případě Církve není možné připustit možnost jakéhokoliv rozdělení. Možné je pouze odtržení, oddělení a odpadnutí heretiků a schizmatiků od Těla Církve. Takováto od-

⁴⁸ 1 Tm 3, 15.

⁴⁹ Αρχιμανδρίτου Ιουστίνου Πόποβιτς, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός*, Soluň, 1974, s. 82.

⁵⁰ Ἰωάννου Καρμίρη, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, Athény, 1973, s. 240.

padnutí však v žádném případě nenarušují její jednotu, která „je založena na dogmatické jednotě víry“.⁵¹ Jak je patrné, pravoslavná eklesiologie se nachází v přímém rozporu s ekumenickou naukou o rozdělení jedné, jedině a nedělitelné Církve. Odmítá ji jako *contradictio in adjecto*.

V listopadu roku 2014, krátce před návštěvou papeže Františka v Konstantinopoli, byl v Řecku publikován velice závažný dokument – petice s názvem „*Nová eklesiologie ekumenického patriarchy Bartoloměje*“. Autorem tohoto eklesiologického textu, který je po všech stránkách velice kvalitní anatomii eklesiologie pravoslavných ekumenistů, je skupina označující se jako „*Shromáždění duchovních a laiků*“. Jedná se o neformální seskupení, které tvoří profesori theologie, kněží, igumeni a mniši z řecké novostylní církve, jež spojuje jedna věc – obava ze stále intenzivnějšího rozšiřování a upevňování, jak sami říkají, „*panhereze ekumenismu*“.⁵²

Níže uvádíme přehled kapitol, ze kterých se skládá toto prohlášení:

1. Různé formulace eklesiologie „rozdělené Církve“ **2.** Konkrétní případy uplatnění nové eklesiologie **3.** Popírání článku Vyznání víry: „Věřím v jednu svatou obecnou a apoštolskou Církev“ **4.** Církvev je navěky nerozlučitelná, jednota Krista s věřícími je nezničitelná **5.** Protože Kristus „nemůže být rozdělen“, je evidentní, že jednota je zaručenou daností Církve. **6.** Odpadnutí heretiků nijak Církev nepoškozuje **7.** Bylo snad zrušeno kněžství biskupů? **8.** Přerušení vzpomínání patriarchy Athenagorase jako historický projev odporu vůči ekumenismu.

⁵¹ Ιωάννου Καρμίρη, *Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν*, Athény, 1962, s. 75.

⁵² Viz: *Ὁρθόδοξος Τύπος*, č. 2047 /28. 11. 2014, s. 4. „K dnešnímu dni bylo toto prohlášení podepsáno šesti metropolitami, mnoha igumeny a velkým množstvím duchovních, mnichů a laiků (k 13. únoru 2015 pod ním bylo 6 260 podpisů).“ Pro anglickou verzi prohlášení, viz <http://orthodoxinfo.com/ecumenism/Petition-Concerning-the-New-Ecclesiology-of-Ecumenical-Patriarch-Bartholomew.pdf>.

XI. Text „Oikonomie v Pravoslavné církvi“

Všeppravoslavně schválený text „Vztahy Pravoslavné církve ke zbylému křesťanskému světu“ vychází ze studie, kterou pod názvem „Oikonomie v Pravoslavné církvi“ vypracovala a publikovala Mezipravoslavná přípravná komise pro svolání Velkého sněmu v roce 1971.

Rozdíl mezi studií z roku 1971 a textem schváleným v roce 1986 spočívá v tom, že Mezipravoslavná přípravná komise ve své studii nemluví o uznání „*skutečné existence všech křesťanských církví a vyznání*“, ale o uznání „*ontologické existence všech křesťanských církví a vyznání*“.⁵³

Po svém publikování se tato studie v některých kruzích setkala s příkrým odmítnutím. Pět profesorů z athénské theologické fakulty (P. Mpratsiotis, P. Trempelas, K. Mouratidis, A. Theodoros a N. Mpratsiotis) vyvrátilo její závěry v *Memorandu*, které adresovali Posvátnému synodu Řecké pravoslavné církve. V něm dokládají, že některé ústřední myšlenky této studie se nacházejí ve zcela zřejmém rozporu s pravoslavnou dogmatikou. Ve svém výkladu autoři také vyjadřují *veliké obavy* o budoucnost Pravoslavné církve pramenící z toho, jak probíhají přípravy Velkého sněmu.

Autoři *Memoranda* poukazují na to, že není možné, aby zcela zásadní a klíčová témata pravoslavné víry byla zpracovávána takovým povrchním způsobem, jako tomu bylo v případě pojednání „*Oikonomie v Pravoslavné církvi*“. Při jejím vypracování byly zcela opomenuty primární prameny patristické tradice pojednávající o zkoumaných otázkách. Athénští theologové autorům studie vytýkají, že se vůbec nenamáhali doložit závěry, ke kterým dospěli. Kritizují je za to, že při zpracování tak bytostně důležitého tématu nezvolili za základ svého pojednání pravoslavnou tradici, ale naopak přistoupili ke zkoumanému *tématu* „*z hlediska kritérií současné doby určené synkretickými sklony*“. To vše zabránilo členům Mezipravoslavné přípravné komise v tom, aby byli schopni „*uchopit a správně interpretovat veliké pravdy zjevené v Kristu*“.⁵⁴

⁵³ Πρὸς τὴν Μεγάλην Σύνοδον, 1, Ἡ Οἰκονομία ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Chambésy, 1971, s. 63.

⁵⁴ Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία, Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Athény, 1972, s. vi-vii.

Co se týče přípravného procesu Velkého sněmu, je podle zmíněných pěti profesorů absolutně nezbytné, „aby jeho příprava probíhala daleko od principů a myšlení rozvíjejících se v ekumenickém hnutí, neboť ty mají rozkladný účinek na pravoslavné smýšlení“. Pokud by tato studie byla skutečně přijata, přinesla by pro celou kanonickou soustavu Pravoslavné církve velikou katastrofu. Takto pojatá oikonomie by se totiž „stala kladivem, které by postupně rozbilo samotné základy Církve“.⁵⁵

Snaha o varování předních postav řecké dogmatické teologie druhé poloviny 20. století však byla marná. Jejich pojednání, stejně jako ostatní základní dogmatické texty Pravoslavné církve, byly schovány do trezoru církevní historie.⁵⁶ To pak umožnilo, aby základní eklesiologická teze jimi kritizované studie, ve které se uznává *eklesiologický status* nepravoslavných společenství, byla po 15 letech schválena na Třetí předsněmovní konferenci v roce 1986 a byla jí tak propůjčena všepravoslavná autorita.

Poznamenejme ještě, že naopak metropolita efezský Chrysostomos (Konstantinidis), předseda Třetí předsněmovní všepravoslavné konference, zhodnotil studii „*Oikonomie v Pravoslavné církvi*“ jako „seriózní a pečlivě vypracovaný text“, jako práci „vzešlou z dílny nejlepších pravoslavných dogmatických theologů“.⁵⁷

⁵⁵ Tamtéž, s. vii.

⁵⁶ Cf. Patriarcha Athenagoras (†1972): „Dogmata jsou silou a bohatstvím Církve; právě proto je musíme schovat do trezoru“; „Éra dogmat je již minulostí.“ (In Αρχιμ. Σπυρ. Μπιλάλη, *Ορθοδοξία και Παπισμός II*, Athény, 1969, s. 339–340).

⁵⁷ Μητροπολίτου Έφέσου Χρυσοστόμου Σ. Κωνσταντινίδου, *Η Αναγνώριση τῶν Μυστηρίων τῶν Ἐτεροδόξων στις Διαχρονικές Σχέσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ*, Katerini, 1995, s. 102.

XII. Metropolita švýcarský Damaskinos a otázka rozdělení Církve

Hlavní podíl na obou *textech* má švýcarský metropolita Damaskinos (1936–2011), jeden z předních autorů teologie pravoslavného ekumenismu. V letech 1969–2003 byl ředitelem sekretariátu pro přípravu Velkého sněmu Pravoslavné církve. Na této pozici mu byla svěřena zodpovědnost za celý proces přípravy sněmu a funkce hlavního koordinátora předsněmovních mezipravoslavných komisí a všepravoslavných konferencí ve zmíněném období.

Těsně před uskutečněním Třetí předsněmovní všepravoslavné konference metropolita Damaskinos publikoval knihu „*Theologické dialogy – pravoslavná perspektiva*“, která obsahuje texty napsané v průběhu příprav na tuto konferenci. Již v samotném úvodu knihy nacházíme tezi, která je jedním ze stavebních kamenů nové ekumenické pravoslavné eklesiologie: „... zkrátí cestu k jednotě a vyléčí rány tragického rozdělení v Těle jedné, svaté, katolické a apoštolské Církve“.⁵⁸

Metropolita Damaskinos zde mluví o rozdělení v Těle jedné Církve. Odpadnutí západního křesťanství od *una sancta, catholica et apostolica ecclesia* v 11. století bylo velikou katastrofou s nesmírnými duchovními následky pro celý další vývoj evropské a světové historie. Sv. Justin Popovič v této souvislosti mluví o třech pádech, které určily směřování veškerenstva: pád Lucifera, pád Adama a pád papeže.

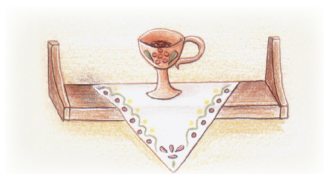
Z hlediska pravoslavné eklesiologie však v žádném případě nemůžeme připustit myšlenku, že by tato tragédie způsobila rozdělení v Těle Kristově. Viděli jsme, že v souladu se základním principem pravoslavné eklesiologie je možné mluvit pouze o *odpadnutí* jednotlivých věřících, společenství nebo celých oblastí od Církve. Nikdy se však nemůže stát, aby takové odpadnutí způsobilo rozdělení v Těle Kristově.

Profesor dogmatické teologie ze soluňské univerzity Dimitrios Tseleggidis k tomu píše: „*Pokud někdo vědomě mluví o rozdělené Církvi, jedná se*

⁵⁸ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Οἱ Θεολογικοὶ Διάλογοι - Μία Ὁρθόδοξος Προοπτικὴ*, Soluň, 1986, s. 13.

*o zapření víry Církve, o zapření její identity a jejího sebechápání.*⁵⁹

Co se týče uznání církevnosti těch, kteří se nacházejí za hranicemi Pravoslavné církve, metropolita Damaskinos to formuluje těmito slovy: „*Osobně věřím, jak to bylo výše rozvedeno, že je možné uznat existenci Církve mimo Církev, a to v plném významu slova Církev.*“⁶⁰

⁵⁹ *Εἶναι οἱ Ἑτερόδοξοι μέλη τῆς Ἐκκλησίας in Ἐν Συνειδήσει, Meteora, 2009, s. 78.*

⁶⁰ *Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Οἱ Θεολογικοὶ Διάλογοι - Μία Ὀρθόδοξος Προοπτική, Soluň, 1986, s. 136.*

XIII. Synodalita, anebo východní verze „papežského primátu“?

Vrátme se ještě na chvíli k frázi „osobně věřím“, kterou použil metropolita Damaskinos, protože v mnohém vypovídá o podstatě Velkého sněmu, připravovaného pravoslavnými ekumenisty.

Otec Georges Florovsky ve svém článku „*Autorita starověkých sněmů a Tradice Otců*“ rozebírá jeden ze základních principů Církve v období ekumenických sněmů: „*Sněm nestojí nad Církví.*“⁶¹

Sněmy, které byly později tradicí uznané za platné, byly svolávány, pracovaly a vystupovaly vždy a pouze jako shromáždění *reprezentující hlas a svědomí celku Církve*, neboť se jednalo o charismatické události, přinášející svědectví o pravdě a víře obecné Církve. Nikdy takové sněmy nevyjadřovaly „*osobní názory a víru*“ sněmovních otců.

To však v žádném případě neplatí v případě Velkého sněmu. Způsob, jakým je připravován, svědčí o tom, že jeho svolání nemá za cíl stát se skutečně synodálním, všeobecným shromážděním, kde by zazněl hlas Církve, který by ukázal, jaká je Boholidská odpověď na výzvy současného světa.

Je evidentní, že scholastický a byrokratický způsob přípravy Velkého sněmu je organizován tak, aby se stal *platformou*, kde se *menšině* hierarchů – profesionálních ekumenistů – bez faktické *účasti místních církví* – podaří zahalit ideologii ekumenismu hávem všepřavoslavné autority a udělit jí sněmovní schválení.

Ekumenisté připravující Velký sněm se natolik vzdálili smýšlení svatých Otců, že zapomněli na spasitelnou pravdu o tom, že obsahem naší víry je „*víra, která byla jednou provždy předána svatým*“.⁶²

Jeden ze základních eklesiologických principů praví, že pravoslavná víra není něco, co jsme povoláni vymýšlet, tvořit či upravovat podle našeho osobního mínění.

⁶¹ Bible, Church, Tradition: an Eastern Orthodox View in *Collected Works of Georges Florovsky*, Vol. I, Massachusetts, 1972, s. 97.

⁶² Ju 1, 3.

Pravoslavná víra je nám předána předcházejícími generacemi pravoslavných křesťanů tak, jak ji Kristus předal apoštolům a ti zase svým následovníkům.

Jsmе tedy povoláni k tomu, abychom jakožto učedníci apoštolů a svatých Otců přijali bez porušení to, co nám předali, tedy jednou pro vždy *zjevenou-předanou* pravoslavnou víru a duchovním výstupem skrze očištění, osvícení a zbožštění ji učinili *zkušenostně* naší vlastní, osobní vírou.

V průběhu 20. století, v éře *synkretické globalizace* a pod vlivem *ekumenického hnutí*, se v Pravoslaví široce rozvinula diskuse o eklesiologii, tedy o sebe-chápání, sebe-určení Pravoslavné církve ve vztahu k jiným křesťanským denominacím.

Tato otázka, která je ve své podstatě *soteriologickou* otázkou, neboť se dotýká otázky *hranic Církve*, musí být zodpovězena v souladu s „*vírou jednou provždy předanou svatým*“, a nikoliv v souladu s osobní vírou pravoslavných ekumenistů.

Za tímto účelem je třeba se vnořit do *Boholidské myslí Církve*, tedy obrátit se k patristické, sněmovní a kanonické tradici Církve a tam hledat odpověď na tuto otázku. Tento postup je patrný ze sněmovních akt (dochované zápisy zaznamenávající průběh zasedání ekumenických a místních sněmů). Každý ekumenický sněm formuloval dogmatický výnos (*oros*), který definoval orthodoxní víru v tom bodě, který heretici nesprávně vykládali. Jak průběh zasedání ekumenických sněmů dokazuje, pro schválení takového dogmatického rozhodnutí *nestačil pouze souhlas přítomných biskupů*. Bylo třeba také předložit citáty ze sv. Otců a dřívějších sněmů, a tak dokázat, že dogmatický výnos je v souladu s předcházející evangelijní, apoštolskou, patristickou a kanonickou tradicí (*consensus Patrum*).

Tato snaha o vědomé uchování živé kontinuity s předcházející sněmovní tradicí Církve, která je zcela esenciálním prvkem a měřítkem orthodoxie každého sněmu a přirozeným projevem autentického eklesiálního ethosu („následujeme svatě Otce“), však absolutně chybí v přípravném procesu Velkého sněmu.

Nahrazení pravoslavné synodality *systemem*, který umožňuje prosazení a upevnění *ideologie ekumenismu* v oficiálních místních pravoslavných církvích, kritizoval již roku 1977 sv. Justin Popovič v Druhém listu adresovaném posvátnému synodu srbské církve o svolání „Velkého sněmu“.

Píše, že mu jeho pravoslavné svědomí nedovoluje, aby nevyjádřil své hluboké obavy. Dosavadní průběh přípravy Velkého sněmu podle něj svědčí o tom, že ti, kteří ho chtějí vnutit Pravoslavné církvi, nejsou schopni pochopit *podstatu Orthodoxie a smysl ekumenických sněmů*. V listu dále píše:

„...tyto aktivity ukazují na skrytou touhu známých jedinců současného konstantinopolského patriarchátu (...) vnutit své koncepce a chování pravoslavným autokefálním církvím (...) a nechat schválit své ‚neopapežské ambice‘ ekumenickým sněmem.“⁶³

V roce 1986 se na Třetí předsněmovní všepřavoslavné konferenci stalo realitou to, co sv. Justin prorocky předpověděl. Je neuvěřitelné, s jak velkou lehkostí a bez jakéhokoliv odporu tato východní verze papežského primátu⁶⁴ ničí duch ryzí synodality v místních pravoslavných církvích. Co se tehdy přihodilo?

63 Αρχιμανδρίτου Ίουστίνου Πόποβιτς, *Περὶ τὴν Μελετωμένην “Μεγάλην Σύνοδον” τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Athény, 1977, s. 15.

K obdobným zjištěním dospěli také:

a. Metropolita Hierotheos (Vlachos): „Dokumenty před desetiletími vypracované na Předsněmovních všepřavoslavných konferencích většina hierarchů, včetně mě, nezná; leží v nějakých výborech a kancelářích a neznáme jejich obsah.“ (Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν in *Ὁρθόδοξος Τύπος*, č. 2020/2. 5.2014, s. 7)

b. Profesor dogmatické theologie Demetrios I. Tselengidis ve svém velice důležitém listu adresovaném posvátnému synodu řecké novostylní církve píše o „odchýlení od sněmovního fungování Církve, řízené Duchem Svatým“ a o vzniku „určité formy pravoslavného papežství“ (*Ἐπιστολὴ τοῦ Καθηγητοῦ Δ.Ι. Τσελεγγίδη γιὰ τὸν Διμερῆ Θεολογικὸ Διάλογο Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν στὸ Ἀμμὰν τῆς Ἰορδανίας* (15–19. 9. 2014). Dostupný z < <http://aktines.blogspot.gr/2014/11/15-19-2014.html>> [online, cit. 2015-02-18].

64 Αρχιμανδρίτου Ίουστίνου Πόποβιτς, *Περὶ τὴν Μελετωμένην “Μεγάλην Σύνοδον” τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, s. 14.

Mimo uvedené čtyři texty byl na Třetí předsněmovní všepravoslavné konferenci schválen také dokument nazvaný „*Směrnice o fungování předsněmovních všepravoslavných konferencí*“.

V článku 16 je ošetřena povaha a autorita dokumentů schválených na těchto konferencích:

„*Jedná se o návrhy pro Velký sněm, které přestože vyjadřují náhledy na jednotlivá témata v souladu s pravoslavnou tradicí, nemají pro místní církve závaznou platnost do té doby, než rozhodne Velký sněm.*“⁶⁵

Ovšem na první stránce námi komentovaného textu „*Vztahy Pravoslavné církve ke zbylému křesťanskému světu*“ se nachází zcela neočekávaně jedna poznámka pod čarou, která v plném světle ukazuje, jak ekumenisté zcela a úplně ničí sněmovní éthos Pravoslaví:

„*Ačkoliv na Druhé předsněmovní všepravoslavné konferenci bylo dohodnuto, že rozhodnutí přijatá před ‚Velkým sněmem‘ na Předsněmovních všepravoslavných konferencích nemají žádnou kanonickou závaznost, Třetí předsněmovní všepravoslavná konference – z důvodu povahy projednávaných témat – rozhoduje následujícím způsobem: texty, které budou v jejím průběhu schváleny, mohou být ihned uplatněny v praxi.*“⁶⁶

Po přečtení této poznámky se nabízejí následující otázky:

- Pokud rozhodnutí *Předsněmovních všepravoslavných konferencí* jsou již de facto uplatňována v praxi na všepravoslavné úrovni, k čemu je třeba ještě svolávat *Velký sněm*?
- Nedokládá tento postup úplné zničení synodality Pravoslavné církve?
- Nedošlo náhodou k tomu, že malé skupince profesionálních ekumenistů se podařilo získat nadřazené postavení nad synodálním institutem Církve?
- Kdo jim dal moc a oprávnění, aby vedení svým neopapežským éthosem činili uspěchaná nepravoslavná rozhodnutí, a dokonce rozhodovali o „*skutečné*“ a „*ontologické*“ existenci nepravoslavných denominací?

⁶⁵ Τελικά Κείμενα - Αποφάσεις της Γ΄ Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως in *Επίσκεψις*, č. 369/15. 12. 1986), s. 5.

⁶⁶ Tamtéž, s. 9. • Je příznačné, že tato poznámka nebyla vložena do „Směrnic o fungování Předsněmovních všepravoslavných konferencí“ (Článek 16: Přijetí textů – proces přijetí rozhodnutí – charakter rozhodnutí), ale byla vložena jako poznámka do závěrečného textu „Vztahy Pravoslavné církve ke zbylému křesťanskému světu“, ve kterém je uznána „skutečná existence všech křesťanských církví a vyznání“ (Tamtéž.; Μητροπολίτου Έλβετίας Δαμασκηνού, *Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον-Προβλήματα καὶ προοπτικαί*, Athény, 1990, s. 66).

XIV. Uznání osmého a devátého ekumenického sněmu⁶⁷

Pokřivení a ztráta synodálního éthosu v oficiálních místních církvích je také patrná prizmatem následujícího zásadního tématu.

V říjnu roku 2014 „*Shromáždění duchovních a laiků*“, seskupení tvořené antiekumenisty z řad oficiálních místních církví, publikovalo dokument „*O osmém a devátém ekumenickém sněmu*“, ve kterém se uvádí, že uznání osmého a devátého všeobecného sněmu je „*zásadní, aktuální a zcela klíčová otázka, se kterou se bude muset zabývat jakýkoliv Velký či Všepravoslavný sněm, který bude v budoucnu svolán*“.⁶⁸

Novokalendářní antiekumenisté opakovaně při různých příležitostech uvedli, že chystaný Velký sněm bude posuzován podle toho, jaký postoj zaujme k sněmu z let 879–880 (konanému za sv. Fótia Velikého) a k hesychastickým sněmům ze čtrnáctého století (sv. Řehoř Palama).

Pokud Velký sněm prohlásí tyto sněmy – v souladu s tím, jak je svědomí celku Pravoslavné církve (lid a duchovní) nahlíží již po staletí – za VIII. a IX. ekumenický sněm, bude splněna základní podmínka pro uznání Velkého sněmu za pravoslavný. Tímto způsobem by se sněm přiznal k předcházející sněmovní tradici (tak například konstantinopolský sněm z roku 879/880 oficiálně prohlásil nicejský sněm z roku 787 za VII. ekumenický sněm).

Nicméně, na základě toho, co je dosud známo z dostupných dokumentů, je legitimní se ptát:

- Existuje byť i slabá naděje, že Velký sněm, který je od počátku připravován hierarchie zastávajícími fundamentálně ekumenické názory, by

⁶⁷ Ἐπισκόπου Ὡρεῶν Κυπριανοῦ, *Ὁ Μέγας Φώτιος καὶ ἡ Ἡ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος in Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία*, č. 5/prosinec 2011, s. 40–48. Dostupný z <<http://hsir.org/p/j6a>>.

Ἐπισκόπου Γαρδικίου Κλήμεντος, *Οἱ Ἡσυχαστικὲς Σύνοδοι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὡς ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας in Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία*, č. 7/prosinec 2012, s. 43–58. Dostupný z <<http://hsir.org/p/pwc>>.

⁶⁸ Shromáždění duchovních a laiků, *Περὶ Ἡ' καὶ Θ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων*, dostupný z <<http://www.impantokratoros.gr/AB28A263.el.aspx>>. • Viz také *Θεοδρομία* (červenec–srpen 2014), s. 440–446.

byl schopen uznat a přihlásit se ke sněmům, které odsoudily katolickou nauku o filioque a o stvořené milosti jako herezi?

- Jak si mohou antiekumenisté z řad oficiálních církví činit takovéto naděje, když zároveň jsou si vědomi toho, že „v současnosti se k ekumenismu hlásí velká většina hierarchů z téměř všech patriarchátů a autokefálních církví“?⁶⁹

Bývalý děkan athénské theologické fakulty o. G. Metallinos k tomu uvádí: „Jedna aktuální otázka zní: Co učiní připravovaný Velký sněm? Jak čteme a vidíme, tento sněm se připravuje, aby nás přivedl k akceptování římského katolicismu a protestantismu jako autentických forem křesťanství. To je ta tragédie. Modlím se, aby se to nikdy nestalo. Ovšem k tomuto cíli směřuje současná situace.“⁷⁰

Pro lepší představu o hlubokém úpadku způsobeném neustálým prohlubováním procesu osvojování si nové ekumenické eklesiologie v prostředí oficiálního pravoslaví uvedeme následující smutnou událost.

V roce 2011 metropolita Hierotheos (Vlachos) předložil na zasedání Posvátného synodu Řecké pravoslavné církve ke slyšení krátkou studii s názvem „O uznání konstantinopolského sněmu z roku 879/880 jako VIII. ekumenického sněmu“. Podobnou studii o uznání sněmu z roku 1351 jako IX. ekumenického sněmu předložil na stejném zasedání ke slyšení metropolita Jeremiáš gortynský.⁷¹

Oba dva autoři ve svých textech doložili, že zmíněné sněmy splňují požadavky, které pravoslavná tradice klade na uznání určitého sněmu za ekumenický.

V případě schválení měl posvátný synod řecké církve předložit tyto studie k projednání na připravovaném Velkém sněmu.

A jaký byl výsledek? Připravené studie nakonec nebyly ani přečteny! A při hlasování bylo rozhodnuto o odložení jejich projednání do budoucna.

⁶⁹ Prohlášení metropole pirejské (řecká novostylní církev), “Πορευόμεθα ὄντως πρὸς τὴν Μεγάλῃ Σύνοδο;”, [online, cit. 2015-02-18]. Dostupné z <<http://www.impantokratoros.gr/6DC8D27C.el.aspx>>.

⁷⁰ Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Μεταλληνοῦ, Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς Πατέρας τῆς Θ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Meteora, 2009, s. 29.

⁷¹ Plné texty těchto prezentací viz Θεοδορομία (červenec–září 2014), s. 405–427, 428–439.

Se zřejmým zklamáním v hlase pak metropolita Hierotheos v průběhu hlasování na synodu prohlásil: „*Pokud tedy, jak bylo řečeno, naše hierarchie není ‚způsobilá‘ diskutovat o takových tématech, ale je způsobilá diskutovat o daňových nařízeních a podobných otázkách, pak ať je raději prezentace těchto textů zrušena.*“⁷²

Z výše uvedených skutečností je poměrně jasně vidět úpadek eklesiologického a synodálního éthosu pravoslavných ekumenistů způsobený tím, co bylo trefně nazváno neopapežskou hegemonií.

V souvislosti se sněmy z devátého a čtrnáctého století stojí za zmínku uvést jeden velice zajímavý návrh: připojit k nim uznání jako ekumenického sněmu také slavný Všepravoslavný sněm z roku 1848. Je totiž zcela zřejmé, že jakýkoliv budoucí všepravoslavný či ekumenický sněm „*nesmí být oddělený od předchozích sněmů, ale musí s nimi být v jednotě jako jejich pokračování*“. Pokud by je naopak ignoroval, „*způsobil by tím vážné theologické a eklesiologické problémy*“.⁷³

⁷² *Εκκλησιαστική Παρέμβαση*, č. 183 /2011.

⁷³ Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ίεροθέου, *Η Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν in Ὁρθόδοξος Τύπος*, č. 2020/2.5.2014, s. 7. Anglický překlad textu z Všepravoslavného sněmu konaného roku 1848 viz < http://www.orthodoxinfo.com/ecumenism/encyc_1848.aspx>.

XV. Čtvrtá předsněmovní všepřavoslavná konference

Πrim, že Třetí předsněmovní všepřavoslavná konference v Chambésy roku 1986 schválila uvedené čtyři dokumenty, došlo k uzavření druhého a třetího tematického okruhu Velkého sněmu.

Tím se otevřela nová etapa přípravy Velkého sněmu, která měla vyčerpat zbývající čtyři otázky prvního tematického okruhu, tj. *diaspora, autokefalita, autonomie a diptychy*.⁷⁴

Zatímco v přijetí *nové ekumenické eklesiologie* panovala mezi reprezentanty oficiálních místních církví úplná shoda, v otázce zbývajících čtyř témat předsněmovní jednání „*dosáhla dosud nejkritičtějšího bodu*“.⁷⁵

Metropolita Chrysostom z Myry, předseda Třetí předsněmovní konference, v proslovu proneseném v průběhu konference ukázal, že ekumenisté kladou větší důraz na administrativní záležitosti, jako je otázka primátu a pravomocí, než na výsostně dogmatické otázky pravoslavné eklesiologie. Zbývající čtyři otázky charakterizoval tímto způsobem: „*Zjistili jsme, že jsou nejobtížnější a nejrozsáhlejší, týkají se struktury Pravoslavné církve po celém světě a musí být vyřešeny*“.⁷⁶

Přestože se Čtvrtá předsněmovní všepřavoslavná konference měla konat brzy po Třetí předsněmovní konferenci, nakonec to trvalo celých 23 let (!), než byla svolána v červenci 2009. Tato skutečnost svědčí o hlubokém rozdělení a vzájemném zpochybňování, které panuje mezi vrcholnými představiteli místních pravoslavných církví jinak však zcela jednomyslných, co se týká hereze ekumenismu.

Podle metropolity Hilariona volokolamského, který vede oddělení pro vnější vztahy na Moskevském patriarchátu, došlo ke zpoždění „*kvůli*

⁷⁴ Τελικά Κείμενα - Αποφάσεις της Γ΄ Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως in *Επίσκεψις*, č. 369/15. 12. 1986, s. 5.

⁷⁵ Εθαγγελίας Βαρέλλα, *Διορθόδοξοι και οίκομενικαί σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα*, Soluň, 1994, s. 138.

⁷⁶ Sekretariát pro přípravu Svatého a velkého sněmu Pravoslavné církve, *Συνοδικὰ ΙΧ* [Chambésy: 2014], s. 198.

zásadnímu zhoršení bilaterálních vztahů mezi konstantinopolskou a ruskou pravoslavnou církví, které dokonce vedlo k dočasnému (čtyřměsíčnímu) přerušení eucharistického společenství“.⁷⁷

Čtvrtá předsněmovní všepřavoslavná konference se konala v Pravoslavném centru Ekumenického patriarchátu ve švýcarském Chambésy v červenci 2009. Předsedal jí metropolita Jan (Zizioulas) pergamský a zabývala se velmi aktuálním problémem, kterým je kanonická organizace pravoslavné diaspory.

Podle závěrečného prohlášení: „...konference se rozhodla vytvořit pro některé světové regiony biskupská shromáždění, jejichž účelem bude řešit problémy diaspory. Předsedy těchto shromáždění budou biskupové Ekumenického patriarchátu působící v jednotlivých oblastech. (...) Členy shromáždění budou všichni kanoničtí biskupové působící v těchto oblastech.“⁷⁸

⁷⁷ *Ἡ διορθόδοξη συνεργασία στὰ πλαίσια τῆς προετοιμασίας τῆς Μεγάλῃς Συνόδου*, [online, cit 2015-02-18]. Dostupné z <<http://www.romfea.gr/patriarxeia/patriarxeia/patriarxeio-mosxas/>>. 6821-9767>. Metropolita Hilarion se vyjadřuje ke krizi v estonské církvi, ke které došlo roku 1996. Tehdy konstantinopolský patriarchát obnovil tomos udělený estonské pravoslavné církvi roku 1923, a tak si ji podřídil.

⁷⁸ *Τελικὸ Ἀνακοινωθὲν Δ Πανορθόδοξου Διασκέψεως, Ἰούλιος 2009*, [online, cit. 2015-03-18]. Dostupné z <<http://www.romfea.gr/ektakta-nea/10638-2608>>.

XVI. Doslov

Taková je tedy cesta inovátorských pravoslavných ekumenistů ke svolání Velkého sněmu.

Jeden z největších znalců patristické theologie otec Georges Florovsky, který zásadním způsobem přispěl k osvobození pravoslavné theologie z „babylónského zajetí“ západní theologie, popisuje místo sněmů v životě Církve v prvních staletích takto:

„Můžeme bez nadsázky říct, že sněmy nebyly nikdy považovány za kanonickou instituci, ale spíše za příležitostné charizmatické události. (...) Žádný sněm nikdy nebyl přijat jako platný předem, naopak mnohé sněmy byly odmítnuty nehledě na jejich formální regulérnost. (...) Ve skutečnosti ty sněmy, které byly nakonec uznány jako ekumenické, ve smyslu jejich zavazujících a neomylné autority, byly uznány nikoliv na základě jejich formální kanonické autority, ale kvůli svému charizmatickému charakteru: byly uznány proto, že byly vedeny Duchem Svatým a že vyznaly Pravdu.“⁷⁹

Podle otce Florovského tedy existují dvě základní vlastnosti autentického pravoslavného sněmu: **charizmatická událost** (způsob) a **vyznávání Pravdy** (cíl). Jinými slovy, konání sněmu je drahocenným **darem**, který Bůh láskyplně uděluje Svě Církvi, zjevením či hlasem Ducha Pravdy, který v Církvi působí a vede ji.

Jak jsme na základě dostupných dokumentů měli možnost vidět, obě dvě vlastnosti Velký sněm, připravovaný pravoslavnými ekumenisty, postrádá.

Co můžeme říct o způsobu jeho přípravy? Ten, jak jsme viděli, je ve své podstatě scholastický a byrokratický a zcela po právu by se dal označit za další **inovaci** oficiálního Pravoslaví.

A co je **cílem** tohoto sněmu? Namísto toho, aby veden kritérii patristické, synodální a kanonické tradice diagnostikoval a odsoudil herezi ekumenismu a poté vyléčil rány, které již způsobila na Těle Církve,

⁷⁹ The Authority of the Ancient Councils And the Tradition of the Fathers in *Bible, Church, Tradition: an Eastern Orthodox View in Collected Works of Georges Florovsky*, Vol. I, Massachusetts, 1972, s. 96.

připravuje přesný opak: legalizaci herezí v podobě uznání *eklesiální-ho* charakteru nepravoslavných denominací jakožto nacházejících se v hranicích *una, sancta et catholica ecclesia*.

I kdyby se tento Velký sněm nakonec neuskutečnil v blízké budoucnosti (Letnice 2016), zkáza, kterou již způsobil v oficiálních pravoslavných církvích, je nepředstavitelně obrovská. Neboť, jak jsme ukázali, přípravný proces „Velkého sněmu“ je hlavní platformou, na které se pěstuje, rozšiřuje a upevňuje synkretická hereze ekumenismu v oficiálním pravoslaví.

Proti ekumenismu se stavící Pravé pravoslaví s nesmírným zármutkem sleduje toto neustálé se vzdalování oficiálních místních církví od svatootcovského dědictví. Zároveň si také uvědomuje, že čím dále postupuje apostaze inovátorů, tím více se zvětšuje jeho odpovědnost za zachování Pravoslaví, které je jediným světlem a nadějí tohoto světa.

V tomto ohledu pokládá Pravé pravoslaví za nevýslovný dar Zakladatele Církve to, že se nedávno, v březnu roku 2014, podařilo dosáhnout sjednocení starokalendářních antiekumenistů na mezinárodní úrovni.

Tento *dar-charizma* sjednocení v pravém vyznání víry a ve svaté eucharistii nám dává naději, že navzdory naší nehodnosti můžeme obdržet, dá-li Bůh, i následující *dar-charizma*, tedy svolání Velkého sněmu Pravých pravoslavných církví, na kterém budou zastoupeni výhradně pravoslavní antiekumenisté.

Na tomto Velkém sněmu pak bude, ve shodě se základním eklesiologickým textem Pravého pravoslaví

„zvěstováno celému stvoření jak to, že Pravoslaví je jedinou nadějí pro spásu člověka a jediným východiskem ze všech bezvýchodných a neřešitelných situací, tak i to, že mezi Pravoslavím a synkretismem ekumenickým i sergianistickým existuje úplný a definitivní protiklad a že se navzájem vylučují. Tak ať se stane pro slávu Otce, Syna i Ducha Svatého přímluvami Bohorodičky, apoštolů a sv. Otců.“⁸⁰

⁸⁰ *Pravá pravoslavná církev tváří v tvář herezi ekumenismu: dogmatická a kano-nická témata*, kap. G. odst. 6., březen 2014, [online, cit. 2015-02-18]. Dostupný z <<http://www.orthodoxiachristiana.cz/prava-pravoslavna-cirkev-tvari-v-tvar-herezi-ekumenismu-dogmaticka-a-kanonicka-temata-cl33>>.

www.orthodoxiachristiana.cz